

THỰC TRẠNG GIÁO DỤC VĂN HOÁ CHO HỌC SINH LỚP 3 THÔNG QUA DẠY HỌC ĐỌC VĂN BẢN VĂN HỌC

Võ Thị Bầy
Trường Đại học Sư phạm Đà Nẵng
Đinh Thị Ngọc
Học viên cao học K49, GDH - GDTH

Tóm tắt: Giáo dục văn hoá cho học sinh lớp 3 thông qua dạy học đọc văn bản văn học giữ vai trò quan trọng trong việc hình thành những nhận thức ban đầu về giá trị sống và chuẩn mực hành vi theo định hướng Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Bài viết tập trung khảo sát và phân tích thực trạng giáo dục văn hoá cho học sinh lớp 3 thông qua dạy học đọc văn bản văn học trong nhà trường tiểu học hiện nay, sử dụng các phương pháp như: điều tra bằng bảng hỏi, quan sát, phân tích sản phẩm học tập và phỏng vấn. Kết quả nghiên cứu làm rõ những ưu điểm, hạn chế và nguyên nhân của thực trạng, qua đó đề xuất định hướng nâng cao hiệu quả giáo dục văn hoá trong dạy học đọc văn bản văn học, góp phần phát triển phẩm chất và năng lực cho học sinh.

Từ khóa: Giáo dục văn hoá; thực trạng; dạy học đọc; văn bản văn học; học sinh lớp 3.

CURRENT SITUATION OF CULTURAL EDUCATION FOR GRADE 3 STUDENTS THROUGH TEACHING THE READING OF LITERARY TEXTS

Abstract: Cultural education for Grade 3 students through teaching the reading of literary texts plays an important role in forming initial awareness of life values and behavioral standards in accordance with the orientation of the 2018 General Education Program. This article focuses on surveying and analyzing the current situation of cultural education for Grade 3 students through teaching the reading of literary texts in primary schools today, using methods such as questionnaires, observation, analysis of students' learning products, and interviews. The research results clarify the strengths, limitations, and causes of the current situation, thereby proposing orientations to improve the effectiveness of cultural education in teaching the reading of literary texts, contributing to the development of students' qualities and competencies.

Keywords: Cultural education; current situation; teaching reading; literary texts; Grade 3 students.

Nhận bài: 05/03/2026

Phản biện: 27/03/2026

Duyệt đăng: 30/03/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, giáo dục văn hoá cho học sinh tiểu học, đặc biệt ở lớp 3, giữ vai trò quan trọng trong việc hình thành những nhận thức ban đầu về giá trị sống và chuẩn mực hành vi. Trong bối cảnh đó, dạy học đọc văn bản văn học được xem là một kênh hiệu quả nhằm thực hiện nhiệm vụ giáo dục văn hoá, góp phần bồi dưỡng tình cảm và định hướng hành vi cho học sinh.

Trong những năm gần đây, đã có nhiều nghiên cứu đề cập đến giáo dục văn hoá trong dạy học môn Tiếng Việt ở tiểu học, chủ yếu tập trung vào việc xác định vai trò của văn bản văn học, đề xuất các biện pháp tích hợp và tổ chức hoạt động dạy học theo định hướng phát triển phẩm chất, năng lực. Tuy nhiên, các nghiên cứu này phần lớn tiếp cận ở phạm vi chung hoặc tập trung vào toàn cấp tiểu học, chưa đi sâu khảo sát thực trạng cụ thể ở từng lớp học, đặc biệt là lớp 3, giai đoạn chuyển tiếp quan trọng trong việc hình thành năng lực đọc hiểu và nhận thức văn hoá của học sinh.

Thực tiễn dạy học cho thấy hoạt động giáo dục văn hoá thông qua dạy học đọc ở lớp 3 vẫn còn nhiều hạn chế. Việc triển khai còn mang tính rời

rạc, thiếu tính hệ thống và chưa gắn kết chặt chẽ với mục tiêu phát triển năng lực. Mặc dù nội dung giáo dục văn hoá đã được tích hợp trong dạy học môn Tiếng Việt, song các nghiên cứu khảo sát thực trạng, đặc biệt ở lớp 3, còn chưa nhiều và chưa phản ánh đầy đủ thực tiễn nhà trường.

Xuất phát từ khoảng trống nghiên cứu nêu trên, bài viết này tập trung khảo sát và phân tích thực trạng giáo dục văn hoá cho học sinh lớp 3 thông qua dạy học đọc văn bản văn học trong bối cảnh cụ thể của nhà trường tiểu học, nhằm làm rõ những ưu điểm, hạn chế và nguyên nhân của thực trạng. Trên cơ sở đó, bài viết góp phần cung cấp thêm minh chứng thực tiễn, làm cơ sở cho việc đề xuất các định hướng nâng cao hiệu quả giáo dục văn hoá theo yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018.

Giáo dục văn hoá được hiểu là quá trình hình thành và phát triển ở học sinh các giá trị, chuẩn mực và hành vi phù hợp với bối cảnh xã hội. Trong dạy học đọc văn bản văn học, đây là một kênh quan trọng giúp học sinh tiếp nhận và nội hoá các giá trị văn hoá thông qua nội dung và hình thức nghệ thuật của văn bản. Trên cơ sở đó, việc

khảo sát thực trạng giáo dục văn hoá trong dạy học đọc văn bản văn học ở lớp 3 có ý nghĩa quan trọng trong việc xác định những vấn đề cần điều chỉnh và nâng cao trong thực tiễn dạy học.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng giáo dục văn hoá cho học sinh lớp 3 trong dạy học đọc văn bản văn học.

Kết quả khảo sát cho thấy 65% giáo viên đánh giá giáo dục văn hoá là rất cần thiết. Cho thấy giáo viên đã bước đầu hình thành nhận thức về vai trò của giáo dục văn hoá trong dạy học đọc văn bản văn học. Tuy nhiên, việc tiếp cận các yêu cầu của Chương trình GDPT 2018 vẫn chưa đầy đủ. Nhiều giáo viên chưa làm rõ mối quan hệ giữa hoạt động đọc với việc phát triển phẩm chất và năng lực học sinh; hoạt động tích hợp còn mang tính hình thức, thiếu chiều sâu và chưa thực sự hướng đến mục tiêu phát triển năng lực.

Đối với học sinh lớp 3, các em đã bước đầu nhận biết được một số giá trị văn hoá thông qua văn bản và có khả năng liên hệ ở mức độ đơn giản. Tuy nhiên, quá trình tiếp nhận còn mang tính cảm tính, khả năng phân tích và vận dụng vào thực tiễn còn hạn chế.

Khảo sát thực trạng được thực hiện với 19 giáo viên dạy lớp 3 tại một số trường tiểu học như: Trường tiểu học Trần Bình Trọng, Trường tiểu học Hải Vân, Trường tiểu học Trưng Nữ Vương, Trường tiểu học Võ Thị Sáu và 75 HS lớp 3 tại trường Tiểu học Trần Bình Trọng.

Như vậy, có thể thấy nhận thức của cả giáo viên và học sinh mới dừng ở mức ban đầu, chưa đáp ứng yêu cầu phát triển năng lực văn hoá theo định hướng của chương trình.

2.2. Thực trạng nội dung giáo dục văn hoá trong dạy học đọc.

Các văn bản trong SGK Tiếng Việt 3 (bộ Kết nối tri thức với cuộc sống) chứa đựng hệ giá trị văn hoá phong phú và đa dạng. Bao gồm các phương diện giáo dục văn hoá: văn hoá giao tiếp, văn hoá ứng xử, văn hoá thẩm mỹ, văn hoá truyền thống, văn hoá học tập vui chơi, văn hoá trải nghiệm sống.

- Văn hoá giao tiếp: 3 bài tỉ lệ 4,7%
- Văn hoá ứng xử: 16 bài tỉ lệ 25,0%
- Văn hoá thẩm mỹ: 10 bài tỉ lệ 15,6%
- Văn hoá truyền thống: 13 bài tỉ lệ 20,3%
- Văn hoá học tập, vui chơi: 18 bài tỉ lệ 28,1%
- Văn hoá trải nghiệm sống: 4 bài tỉ lệ 6,3%

Tuy nhiên, các giá trị này còn phân tán và chưa được hệ thống hoá theo mục tiêu giáo dục văn

hoá. Trong thực tiễn dạy học, giáo viên chủ yếu tập trung khai thác nội dung của văn bản, trong khi việc tiếp cận các giá trị văn hoá hàm ẩn còn hạn chế, dẫn đến chức năng giáo dục văn hoá của văn bản chưa được phát huy đầy đủ.

Có thể thấy, nội dung giáo dục văn hoá trong dạy học đọc văn bản văn học chưa được tổ chức một cách hệ thống và theo định hướng phát triển năng lực, từ đó làm giảm hiệu quả khai thác và phát huy giá trị của văn bản.

2.3. Thực trạng phương pháp và hình thức tổ chức dạy học đọc văn bản văn học.

Trong thực tiễn dạy học, phương pháp tổ chức hoạt động đọc văn bản văn học vẫn chủ yếu theo hướng truyền thống (hỏi - đáp, giảng giải). Trong khi đó, các phương pháp dạy học tích cực như thảo luận, đóng vai, trải nghiệm tuy đã được đề cập nhưng việc vận dụng còn hạn chế, chưa hỗ trợ hiệu quả quá trình nội hoá các giá trị văn hoá cho học sinh.

Về hình thức tổ chức, hoạt động dạy học chủ yếu diễn ra theo hình thức cá nhân và cả lớp; các hoạt động trải nghiệm, liên hệ thực tiễn, đặc biệt gắn với bối cảnh địa phương, chưa được chú trọng. Việc tích hợp giáo dục văn hoá vì vậy còn thiếu tính hệ thống và chưa hướng tới hình thành hành vi văn hoá một cách rõ nét cho học sinh.

Như vậy, phương pháp và hình thức tổ chức dạy học đọc văn bản văn học hiện nay chưa thực sự đáp ứng yêu cầu đổi mới, đồng thời chưa tạo điều kiện thuận lợi cho việc hình thành và phát triển năng lực văn hoá ở học sinh.

2.4. Thực trạng năng lực văn hoá của học sinh.

Dưới tác động của các yếu tố nêu trên, năng lực văn hoá của học sinh bước đầu được hình thành, thể hiện qua khả năng nhận biết hành vi đúng - sai và nêu cảm nhận đơn giản về văn bản. Tuy nhiên, khả năng phân tích giá trị văn hoá, liên hệ với thực tiễn cũng như năng lực diễn đạt còn hạn chế; thói quen ứng xử phù hợp với các chuẩn mực văn hoá chưa được hình thành rõ nét.

Như vậy, năng lực văn hoá của học sinh hiện mới dừng ở mức khởi đầu, chưa đảm bảo tính bền vững và khả năng vận dụng trong thực tiễn.

2.5. Thực trạng kiểm tra, đánh giá.

Hoạt động kiểm tra, đánh giá trong dạy học đọc văn bản văn học hiện nay chủ yếu tập trung vào việc đánh giá mức độ hiểu văn bản, trong khi việc đánh giá thái độ và hành vi văn hoá của học sinh chưa được chú trọng. Hình thức đánh giá còn thiên về tái hiện kiến thức, ít quan tâm đến đánh

giá quá trình và thông qua hoạt động, do đó chưa phản ánh đầy đủ sự phát triển năng lực văn hoá của học sinh.

Có thể thấy, hoạt động kiểm tra, đánh giá chưa thực sự hỗ trợ hiệu quả cho việc hình thành và phát triển năng lực văn hoá, đồng thời chưa đáp ứng yêu cầu đánh giá theo định hướng phát triển năng lực.

2.6. Khó khăn của giáo viên khi giáo dục văn hoá cho học sinh lớp 3 thông qua dạy học đọc văn bản văn học.

Từ kết quả khảo sát có thể thấy, giáo viên gặp nhiều khó khăn trong việc giáo dục văn hoá cho học sinh lớp 3 thông qua dạy học đọc văn bản văn học. Những khó khăn này tập trung ở các yếu tố chính như: thiếu tài liệu và học liệu hướng dẫn cụ

thể; hạn chế về thời gian tổ chức, tích hợp trong tiết học; phương pháp dạy học chưa thực sự hiệu quả; cùng với điều kiện trải nghiệm thực tiễn còn hạn chế. Các yếu tố này có mối liên hệ chặt chẽ và tác động trực tiếp đến hiệu quả giáo dục văn hoá, trong đó yếu tố học liệu và năng lực tổ chức của giáo viên giữ vai trò then chốt.

III. KẾT LUẬN

Từ những phân tích trên, có thể khẳng định rằng giáo dục văn hoá trong dạy học đọc văn bản văn học ở lớp 3 hiện nay chưa được triển khai một cách hệ thống theo định hướng phát triển năng lực. Thực trạng này đã và đang làm hạn chế hiệu quả hình thành năng lực văn hoá cho học sinh, đặt ra yêu cầu cấp thiết về đổi mới nội dung, phương pháp và hình thức tổ chức dạy học.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Trần Ngọc Thêm. (1999). *Cơ sở văn hoá Việt Nam*. Hà Nội: NXB Giáo dục.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông môn Ngữ văn, ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018*, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
- Bùi Thanh Truyền (chủ biên), Lê Thị Lan Anh, Nguyễn Tiến Dũng, Trần Thị Quỳnh Nga (2020), *Giáo dục văn hoá trong dạy học môn Tiếng Việt ở tiểu học*, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.